

## Bostadsutskottets betänkande

1984/85:19

om vissa byggnadshygieniska frågor m. m.

### Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet åtta motioner rörande skilda hälsorisker som kan uppstå i byggnadsbeståndet samt en motion om ökade förvaringsutrymmen för matvaror.

Utskottet redovisar ett sammandrag av gällande och föreslagna regler på området, vilken forskning som pågår eller planeras samt andra åtgärder som i övrigt vidtagits eller är under övervägande.

Utskottet avstyrker motionsyrkande (vpk) om *åtgärder mot byggfusk m. m.* med hänvisning till att yrkandet får anses tillgodosett genom pågående översyn av byggnormerna. Särskilt yttrande avges av vpk-ledamoten.

Motionsyrkanden (s) om större forskningsinsatser rörande orsakerna till *mögel- och fuktskador* avstyrks på grund av de forskningsresultat som redan vunnits och som kan förväntas inom ramen för byggforskningsrådets program på området. Yrkanden i en fempartimotion och en motion (c) med krav på *insatser för dem som drabbats av mögel- och fuktskador* finner utskottet böra föranleda riksdagen att ge regeringen till känna vad utskottet anfört i frågan.

Andra yrkanden (c) resp. (s) om *tilläggsåtgivningen* och om *radon i bostäder* resp. om *rumsluftens formaldehydinhåll* avstyrks med hänvisning till pågående översyns- och forskningsarbete.

I fråga om ökade *förvaringsutrymmen för matvaror* avstyrks motionsyrkande (vpk) varvid utskottet bl. a. hänvisar till riksdagens tidigare ställningstagande. Reservation avges av vpk-ledamoten.

### Motionerna m. m.

Utskottet behandlar i detta betänkande motionerna 1984/85:

549 av Gunnar Olsson (s) vari hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär utredning av orsakerna till mögel- och fuktskador i hus.

2. att riksdagen hos regeringen begär särskilda forskningsinsatser för att utröna orsakerna till mögel- och fuktskador i hus.

653 av Stina Gustavsson m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om fukt- och mögelproblem i småhus.

784 av Bengt Kindbom och Britta Hammarbacken (båda c) vari hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder mot för höga radonhalter i bostadshus.

786 av Margareta Persson och Monica Andersson (båda s) vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om att en översyn av den svenska lagstiftningen görs för att minska rumsluftens formaldehydinnehåll,

909 av Tore Claeson m. fl. (vpk) vari föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om tillägg till, alternativt förtydligande av byggnadsstadgan i enlighet med vad som anförts i motionen.

2142 av Agne Hansson m. fl. (c, s, m, fp, vpk) vari hemställs att riksdagen beslutar att hemställa hos regeringen om att en parlamentarisk arbetsgrupp omgående tillsätts för en slutlig utformning av åtgärder i linje med motionen för att lösa problemen för de familjer vars hus drabbats av fukt- och mögelskador,

2148 av Bertil Jonasson och Jan Hyttring (båda c) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att snara åtgärder vidtas för att ekonomiskt och socialt bistå de drabbade husägarna,

2261 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – med hänvisning till motion 1984/85:2257 – föreslås att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om förslag som innebär att åtgärder mot byggfusk och hälsorisker i felbyggda hus uppmärksammas i arbetet med Byggnorm 85.

Statssekreteraren i bostadsdepartementet har muntligen inför utskottet lämnat vissa uppgifter om det pågående arbetet i departementet med frågor om fukt- och mögelskador.

## Gällande bestämmelser och reformarbete

Regler om byggnaders utförande och om tillsyn över byggandet finns i byggnadsstadgan (1959:612). Bestämmelser i fråga om bl. a. säkerhet och hygien återfinns främst i stadgans 44–53 §§. Särskilda krav ställs i hygieniskt avseende på industribyggnader m. fl. byggnader som utnyttjas av ett flertal personer.

Utöver byggnadsstadgans bestämmelser meddelas – med stöd av bemyndigande i 76 § – närmare föreskrifter av statens planverk. Föreskrifter av inte oväsentlig ekonomisk betydelse och föreskrifter som av annan orsak är av större vikt skall fastställas av regeringen. Föreskrifterna har, tillsammans med icke bindande exempel på lösningar och metoder och allmänna råd, samlats i Svensk byggnorm 1980, SBN, vars senaste utgåva utkom i augusti 1983. Det kan tilläggas att kungörelsen (1970:641) om begränsning i myndighets rätt att utfärda föreskrifter, anvisningar och råd är tillämplig inom området.

I SBN föreskrivs att byggnadsmaterial skall vara så beskaffade att de inte medför hygieniska olägenheter. Vidare föreskrivs att byggnadsdelar skall utformas så att de i erforderlig grad motstår förekommande fuktpåverkan och så att t. ex. mögel och elak lukt inte uppstår. Byggnader skall enligt byggnormen också förses med sådana installationer för bl. a. luftväxling vilka medger en god luftkvalitet. Särskilda föreskrifter finns bl. a. om högsta

halten radondöttrar i inomhusluft och om formaldehyd i byggnadsmaterial.

I det den 20 oktober 1983 till lagrådet överlämnade förslaget till ny plan- och bygglag, PBL, har i 3 kap. tagits in de egenskapskrav som anses böra ställas på enskilda byggnader och andra anläggningar samt på tomter och allmänna platser. Enligt förslaget bör regeringen få bemyndigande att till bestämmelserna i 3 kap. PBL utfärda föreskrifter. Bemyndigandet föreslås utformat så att det ger regeringen möjlighet att delegera befogenheten att meddela föreskrifter till underordnad myndighet. Myndighetens, dvs. i praktiken planverkets, rätt att utfärda föreskrifter bör enligt lagrådsremissen vara begränsad dels av kostnadshänsyn, dels av krav på hörande i förväg av berörda intressen.

Lagrådet har den 12 mars 1985 yttrat sig över det remitterade förslaget. Regeringen väntas senare i vår till riksdagen avlämna en proposition med förslag till ny plan- och bygglag.

Regeringen har i beslut den 22 november 1984 uppdragit åt statens planverk att utarbeta förslag till föreskrifter m. m. till den nya plan- och bygglagen. Uppdraget innebär att planverket skall lägga fram förslag till de föreskrifter som – oavsett om de skall utfärdas av regeringen eller av planverket – kan behövas i anslutning till bestämmelserna i bl. a. 3 kap. Samtidigt med förslaget till föreskrifter skall planverket även redovisa förslag till de allmänna råd som är *oundgängligen nödvändiga* för förståelsen av föreskrifterna eller som behövs för att byggnadsnämndernas bedömningar skall bli lika i frågor där en sådan likformighet är väsentlig. I beslutet erinras om att reglerna skall utformas med beaktande av de riktlinjer för förenkling av myndigheternas regler som har angetts i proposition 1983/84:119 (KU 25) och att det i den nya byggnormen bör göras åtskillnad mellan å ena sidan föreskrifter som är bindande för myndigheter eller enskilda och å den andra sidan inte bindande allmänna råd. Kostnadseffekterna av tvingande regler skall beaktas.

I beslutet uppmärksammas vidare frågor om samordning mellan krav enligt arbetsmiljö- och byggnadslagstiftningen. Sådana arbetsmiljöregler som har direkt betydelse för byggnaders konstruktion och utförande skall utformas i anslutning till byggnadsregleringen i övrigt.

### **Forskningsinsatser och redovisningar av kunskapsläget**

Statens råd för byggnadsforskning tillsatte år 1977 en särskild programgrupp, hälsoskyddsgruppen, som 1980 antog ett forskningsprogram: Hälsoskydd i byggnader, FoU-program 1981–84. Gruppen har arrangerat forskarmöten och seminarier inom problemområdet. Gruppens uppgifter är att fortlöpande följa utvecklingen inom området, att ge underlag för beslut om principiell medelsfördelning, att initiera forskning, verka för samarbete med övriga berörda organ och avge yttranden till byggforskningsrådet om anslagsansökningar samt att granska forskningsrapporter och initiera infor-

mationsåtgärder. Gruppen har 1984 reviderat forsknings- och utvecklingsprogrammet för perioden 1984–1987 (Byggeforskningsrådet G 29:1984). Problemområdet anges i det reviderade programmet omfatta hälsorisker som beror på fysiska miljöfaktorer (biologiska, fysikaliska och kemiska) i färdiga byggnader vid normalt brukande. Arbetsmiljöproblemen faller inom området endast i den mån som problemen har ett direkt samband med byggnaden.

I programmet redovisas vilka forskningsinsatser som redan har fullföljts rörande bl. a. mögel, radon och kemiska ämnen i inomhusluft, t. ex. formaldehyd. Av sammanställningar framgår att beviljade medel inom byggeforskningsrådets program för hälsoskydd i byggnader med ca 27 % tilldelats forskning rörande radon och med ca 13 % forskning rörande mögel.

För det fortsatta arbetet anges hög prioritet för forskning rörande mögel, kemiska ämnen i inomhusluft och samverkan mellan fysiska miljöfaktorer och medelhög prioritet för forskning rörande bl. a. radon.

I fråga speciellt om mögel anges i programmet bl. a. att hittillsvarande forskningsinsatser inte gett vid handen att det finns någon entydig skadeorsak. Den vanligaste orsaken synes vara kapillär fukttransport till betongplatta på mark, men ofta förekommer en kombination av flera kända skadeorsaker. Fortsatta forskningsinsatser – som enligt vad som framhölls nyss bedöms ha hög prioritet – bör enligt programmet inriktas på frågor om exponering för mögel och förekomst av mögelmetaboliter samt effektstudier avseende skilda symtom hos drabbade personer och samverkan mellan mögel, kvalster och alger i byggnader.

Beträffande radon redovisas vissa slutsatser grundade på radonutredningens betänkande (SOU 1983:6) Radon i bostäder. Härav framgår bl. a. att marken och inte byggnadsmaterial anses vara den huvudsakliga radonkällan. Ett gott underlag finns när det gäller vilka byggnadstekniska lösningar som kan väljas för att minska radonnivåerna. Mätmetoder och riskuppskattningar bl. a. i fråga om sambandet mellan radonexponering, tobaksrökning och lungcancer anges vara bristfälliga. Vidare forskningsinsatser bör främst inriktas på karaktärisering av radondotterexponering i byggnader.

Rörande kemiska faktorer i inomhusluft, t. ex. formaldehyd, uppges i programmet bl. a. att en undersökning visat att det inte är möjligt att kartlägga den eventuella hälsorisken hos varje byggnadsmaterial. Så många olika material förekommer att det är svårt att samla in uppgifter om vilka ämnen som ingår. Att ett hälsofarligt ämne förekommer behöver inte betyda att det avges till luften. Insatserna föreslås koncentrerade till kartläggning av föroreningar från inom- och utomhusluft, aktiviteter i byggnader (t. ex. rökning) och från byggnads- och inredningsmaterial samt utveckling av persondos på grund av exponering för kemiska föroreningar. Vidare bör effekterna av exponeringen kartläggas.

Forskningsprogrammet tar också upp frågor om samverkan mellan miljöfaktorer, vilka frågor sammanfattas under begreppet "sjuka byggnader".

der". De symtom som rapporterats i samband med "sjuka byggnader" är bl. a. irritationer i ögon, näsa, hals, luktbesvär, känsla av torra slemhinnor och torr hud, hudrodnad, trötthet och huvudvärk. Kunskaperna om orsakerna anses vara förhållandevis begränsade. En förklaring kan vara hyperreaktivitet, som förekommer hos ca 30 % av normalbefolkningen och med starkt ökad frekvens hos astmatiker och personer med hostbesvär. Bl. a. formaldehyd anses kunna ge sådan hyperreaktivitet. Vidare forskningsinsatser rekommenderas i fråga om kartläggning av miljön i byggnader med avseende på samtidig exponering för fysiska miljöfaktorer samt en karaktärisering av god fysisk miljö i byggnader. Vidare bör effekterna av sjuka byggnader kartläggas.

Utöver forskning administrerad av byggforskningsrådet förekommer ett omfattande myndighetsarbete inriktat på att förebygga att hälsoproblem uppkommer som en följd av olämpliga byggnads- eller inredningsmaterial eller felaktiga byggnadskonstruktioner. Sålunda har planverket, socialstyrelsen och arbetarskyddsstyrelsen inlett samarbete kring ett handlingsprogram mot hälsorisker i inomhusmiljön. Resultatet avses, som framgår av regeringens beslut i frågan, bli beaktat i det pågående arbetet med en ny byggnorm.

Socialstyrelsen har uppdragit åt statens miljömedicinska laboratorium att utarbeta förslag till normer angående formaldehyd i inomhusluften.

Konsumentverket avser att i förhandlingar med berörda branschorganisationer ta upp frågor av bl. a. formaldehydavgivning från material i inredningar och möbler.

Vid statens provningsanstalt och statens institut för byggnadsforskning bedrivs arbete som avser bl. a. åtgärder mot mögelskador och skador genom olämpliga material.

Produktkontrollnämnden har huvudansvaret för kontroll av hälso- och miljöfarliga varor. I proposition 1984/85:118 har regeringen föreslagit att uppgifterna skall övertas av en ny myndighet, kemikalieinspektionen.

Inom regeringskansliet finns en interdepartemental arbetsgrupp med uppgift att ta fram underlag för en redovisning av radonfrågan som planeras föreläggas riksdagen under 1985. Arbetet kommer att koncentreras på kartläggning av förekomsten av hus med höga radondotterhalter, prövning av mark och ansvarsfördelning mellan myndigheter.

Ett särskilt problem i fråga om att skapa goda byggnadshygieniska förhållanden är att till ansvariga myndigheter, byggnadsindustrin och allmänheten överföra de forsknings- och andra utredningsresultat som fortlöpande framkommer inom problemområdet. En rad rapporter och sammanställningar har publicerats. I byggforskningsrådets program finns en förteckning över forskningsrapporter. Av sammanställningar kan här nämnas t. ex. socialstyrelsens skrift Mögel i byggnader, en kunskapsöversikt (Socialstyrelsen redovisar 1984:11) och planverkets broschyr Fuktskydd i småhus.

## Andra insatser

För att lindra verkningarna för dem som drabbats av byggfel och byggsador har statsmakterna vidtagit vissa åtgärder. Ett inslag i bostadsförbättringsprogrammet är sålunda att ränte- och amorteringsfria tillägglån kan lämnas av statsmedel för sådana åtgärder i bostadshus som inte eljest skulle kunna finansieras genom husets ekonomiska bärkraft (prop. 1983/84:90, bil. 9, BoU 4, SFS 1983:1021). Sådana lån kan bl. a. utgå för att avhjälpa mer omfattande röt-, mögel-, fukt- och korrosionsskador i hus som är yngre än 30 år eller för att avhjälpa andra byggnadstekniska brister i sådana hus som innebär en påtaglig risk ur säkerhets- eller hälsoskyddssynpunkt. För att minska radonhalter kan lån lämnas oavsett husets ålder. Ränte- och amorteringsfriheten skall omprövas vart femte år.

Vidare har regler införts om garanti och försäkring som villkor för statliga bostadslån till småhus som skall säljas till dem som skall bebo husen eller upplåtas med bostadsrätt (gruppbyggda småhus) (prop. 1983/84:41, BoU 8). Försäkringsskyddet gäller under tio år och omfattar bl. a. fel och brister i konstruktion och utförande. Regeringen har också fått bemyndigande av riksdagen att utvidga lånevillkoret till att gälla även småhus som skall bebos av lånesökanden (styckebyggda småhus). Bostadsutskottet uttalade i det sammanhanget att det är väsentligt att utvidgningen förverkligas så snart det är möjligt. Arbetet härmed pågår för närvarande i bostadsdepartementet.

Det kan i sammanhanget också erinras om att regeringen i proposition 1984/85:110 lämnat förslag till en konsumenttjänstlag som syftar till att stärka konsumenternas ställning bl. a. i fråga om entreprenadarbeten på byggnader och tomter, utom nyproduktion av bostadshus. Frågan om motsvarande regler som avser nybyggnad övervägs för närvarande av 1983 års småhusköpsutredning (Ju 1983:03).

## Utskottet

I motion 2261 (vpk) begärs att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om förslag som innebär att *åtgärder mot byggfusk* och hälsorisker i felbyggda hus uppmärksammas i arbetet med byggnorm 85. I motiveringen – i motion 2257 (vpk) – uppges att nya sjukdomsbegrepp uppstått under 1980-talet på grund av bl. a. byggfusk. Symtomen kan vara hudutslag, irritation i slemhinnor, huvudvärk, yrsel m. m. Förklaringen till försämrad luftkvalitet i arbetslokaler och bostadshus tycks vara bristande kunskap att klara ökade isoleringskrav och en strävan till snabba vinster på byggnationen. Dessa förhållanden bör enligt motionärerna noga penetreras inför utfärdandet av byggnorm 85.

I betänkandet BoU 1984/85:4 behandlade bostadsutskottet ett identiskt motionsyrkande (vpk). Utskottet framhöll då att syftet med tillämpningsföreskrifter givetvis är att säkra uppförandet av kvalitativt bra hus. Utskottet utgick från att motionärernas synpunkter redan ges full uppmärksamhet i

revisionsarbetet beträffande den nya byggnorm som är avsedd att tillämpas tillsammans med en ny plan- och bygglag och hänvisade vidare till att PBL-förslaget innehåller ökade möjligheter att på ett tidigt stadium hindra användningen av olämpliga material och konstruktioner. Utskottet avstyrkte därför den då föreliggande motionen och riksdagen beslöt enligt utskottets hemställan.

Bostadsutskottet finner vid motionärernas förnyade framställning av sitt yrkande inte att några sådana skäl har framlagts som gör det påkallat för riksdagen att ändra sitt tidigare ställningstagande. Utskottet vill särskilt hänvisa till vad som framgått ovan om forskningsinsatser rörande "sjuka byggnader" och planverkets, socialstyrelsens och arbetarskyddsstyrelsens gemensamma arbete för ett handlingsprogram avseende hälsorisker i inomhusmiljön. Utskottet vill också peka på de åtgärder som gjorts eller är under övervägande på konsumentskyddets område. Motionärernas syfte att den nya byggnormen skall bli så utformad att den tillvaratar hälsoskyddsintresset får sålunda alltjämt anses tillgodosett. Utskottet avstyrker därmed motion 2261 (vpk).

I motion 549 (s) yrkandena 1 och 2 begärs utredning av *orsakerna till mögel- och fuktskador* och att särskilda forskningsinsatser görs i detta utredningsarbete. Motionären uppger att drygt en halv miljon människor drabbats av mögel- och fuktskador i sina hus och att byggskador intill 10 miljarder kronor måste repareras under den närmaste treårsperioden. Motionären anser att kunskapsläget är otillräckligt och att ingen entydig orsak till skadorna påvisats. *Ytterligare forskning behövs enligt motionärens uppfattning.*

Bostadsutskottet behandlade ett liknande yrkande av motionären i betänkandet BoU 1984/85:4 och förklarade då att utskottet delade motionärens oro för de mögel- och fuktskador som på senare år påvisats i bostadsbeståndet. Utskottet hänvisade till bl. a. byggforskningsrådets forskningsprogram och fann att det utredningsarbete som motionären begärt delvis fick anses genomfört. Ytterligare undersökningar kunde förväntas komma till utförande, varför utskottet inte fann påkallat att bifalla den då aktuella motionen.

Utskottet vill denna gång åter hänvisa till vad som framkommit om forskningsläget och kommande forskningsinsatser enligt den redogörelse som utskottet lämnat ovan. Utskottet gör samma bedömning som motionären att det inte finns någon entydig förklaring till att mögelskador uppstår i byggnader. Det synes snarare röra sig om ett flertal orsaker, varav några är vanligare än andra. Gemensamt synes vara att fukt tränger in i byggnader för att sedan kvarstanna och ge grogrund för tillväxt av mögelsvampar. Felaktig isolering förefaller i sin tur vara en vanlig anledning till att fuktansamlingar uppstår, men läckage, kondens och bristfällig dränering kan vara andra anledningar. Felaktigt byggnadsmaterial, t. ex. redan mögelangripet virke, har också förekommit som skadeorsak. Enligt utskottets bedömning är det

numera i huvudsak känt rent byggnadstekniskt hur felaktigheter av det nämnda slaget kan undvikas. Det är därför sannolikt att det främsta forskningsbehovet för framtiden inte ligger i att ytterligare utveckla det byggnadstekniska kunnandet. En annan sak är att känd byggnadsteknik inte alltid tillämpas. Lösningen på detta problem är emellertid knappast större forskningsinsatser. Som framgått har byggforskningsrådets hälsoskyddsgrupp gjort en bedömning av vilka forskningsinsatser som bör göras i rådets regi. Gruppen har dessutom angett att forskningen rörande mögel bör ha hög prioritet. Utskottet ser med tillfredsställelse på denna bedömning. Mögelskadorna tillhör utan tvekan ett av de viktigaste byggnadshygieniska problemområdena. Med den inriktning forskningen nu kan förväntas få, förefaller det utskottet som om motionärens syfte är på god väg att tillgodoses utan att riksdagen vidtar någon åtgärd. Utskottet kan därför inte heller denna gång finna det påkallat att riksdagen bifaller yrkandet i motion 549 (s) om utredning om *orsakerna till mögel- och fuktskador*.

I tre motioner aktualiseras frågor om snara *insatser för dem som drabbats av mögel- och fuktskador*. I motion 653 (c) förs fram förslag om att statsmakterna skall hjälpa de drabbade med lån eller bidrag. Motionärerna anser att de ränte- och amorteringsfria tillägglånen styrs av alltför restriktiva bestämmelser och att fastighetsägarna inte kan finansiera den totala belåningen som måste göras för att bl. a. fukt- och mögelskadorna i ett hus skall kunna åtgärdas.

I fempartimotionen 2142 förespråkas att en parlamentarisk arbetsgrupp tillsätts för att utforma slutliga förslag om hur de drabbades problem bör lösas. I motionen anges att bl. a. ansvarsfrågorna inte är lösta. De som drabbats av mögel- och fuktskador hotas av ekonomisk ruin och kan råka ut för svåra sjukdomsbesvär, t. ex. astma och andra allergier. Familjer riskerar att splittras och barn kan bli mobbade i skolorna för att de luktar mögel. Långvariga rättsliga processer inleds, utan att ersättnings- och skadefrågor blir klarlagda. För att lösa de ekonomiska frågorna för de värst drabbade småhusfamiljerna bör två typer av åtgärder kunna övervägas: ökade lånemöjligheter eller att drabbade fastigheter löses in av staten. Det senare bör enligt motionärerna kunna ske om försäkring inte täcker skadan, om gällande bestämmelser följts och skada uppstått inom tio år, om en byggfirma inte kan göras ansvarig och om det är belagt att det medför hälsorisker att bo i huset. Även andra åtgärder bör övervägas, som t. ex. att stärka köptryggheten. Åtgärderna måste finansieras, och det bör vara en uppgift för den föreslagna arbetsgruppen att föreslå hur detta skall ske.

I motion 2148 (c) pekas speciellt på vissa områden i Värmlandskommuner där gruppbyggda hus från 1970-talet i stor omfattning angripits av mögel. Kommunerna har fått bistå de drabbade med lån för att dessa skall kunna klara dubbla boendekostnader. Enligt motionärerna är orsakerna till skadorna att byggnormen inte följts. Ansvar bör därför inte vila på de enskilda villakonsumenterna. Det måste, enligt motionärernas uppfattning, vara

samhällets sak att på alla sätt medverka till en snar lösning av husägarnas problem.

Bostadsutskottet delar motionärernas oro för den ökande förekomsten av mögelskador i bostadsbeståndet. Det förefaller som om problemen är mest frekventa i fråga om hus som byggts under 1970-talet och i områden med gruppbyggda småhus. Problemet omfattning är svår att uppskatta. Som utskottet tidigare redovisat har kunskapsläget betydligt förbättrats på senare år vad gäller mögelskador. Det finns därför grundad anledning att tro att rena byggfel bör minska som orsak till skadorna.

Utskottet konstaterar inledningsvis att – såsom redovisats ovan – vissa åtgärder vidtagits för att underlätta för dem som drabbats av fukt- och mögelskador i bostäder. Med hänvisning till vad ovan (s. 6) redovisats vill utskottet i korthet erinra om att tilläggsån kan beviljas för att avhjälpa bl. a. fukt- och mögelskador samt att riksdagen beslutat om införande av garanti och försäkring som villkor för statliga bostadslån beträffande gruppbyggda småhus. Riksdagen har hos regeringen begärt förslag om motsvarande garanti för styckebyggda småhus. Vidare pågår som också framgått ovan (s. 3) en omfattande forskning bl. a. om mögel.

En grundläggande princip är att om entreprenören kan lastas för fel vid entreprenadens utförande skall han bära det ekonomiska ansvaret härför. Denna princip får inte rubbas av det förhållandet att ansvarsfrågorna kan vara komplicerade att utreda. De garanti- och försäkringsregler som numera gäller för gruppbyggda småhus kommer i inte ringa utsträckning att förbättra de boendes möjligheter att säkerställa sig ekonomiskt mot verkningarna av byggfel. Utan att nu närmare gå in på fördelningen och omfattningen av det rättsliga ansvaret för byggskadorna kan slås fast att staten, kommunerna, entreprenören och den byggande alla bör ha ett väsentligt intresse av att uppkomna skador avhjälpas så fort som möjligt. Det är känt att en ansvarsprocess inför domstol kan bli mycket långvarig och det är ofta inte möjligt för den enskilde att avvakta utgången utan att vidta kostnadskrävande åtgärder under tiden. Statsmakterna har som framgått ovan redan vidtagit vissa åtgärder till stöd för de drabbade. Enligt utskottets uppfattning bör emellertid ytterligare åtgärder övervägas. Det är naturligt att i sådana överväganden deltar vissa i byggprocessen ansvariga parter.

Utskottet har inhämtat att överläggningar mellan bostadsdepartementet och berörd branschorganisation inom entreprenadsektorn pågår. Utskottet ser det som glädjande att representanter för byggbranschen visar intresse för att medverka i de insatser som enligt utskottets mening måste komma till stånd. Det måste också anses naturligt att branschen visar sig angelägen om att de hus som dess entreprenörer uppfört kan befrias från eventuella svagheter i byggnadshygieniskt hänseende helt oavsett vem som slutligen kan komma att anses ansvarig för eventuella byggfel. Utskottet förutsätter att i de pågående överläggningarna ansvarsfrågorna sedda ur olika aspekter har hög prioritet och att överläggningarna bedrivs skyndsamt. Som ett resultat av

överläggningarna bör ytterligare åtgärder vidtas så att de drabbade får bättre förutsättningar att avhjälpa de skador eller brister som orsakar problemen. Det finns anledning att utgå från och stryka under att de förväntade åtgärderna utformas med ett rimligt ansvarstagande från branschen.

Sammanfattningsvis bör de pågående överläggningarna avvaktas. Ett resultat av dem bör kunna föreligga inom den närmaste tiden. Regeringen bör för riksdagen i lämpligt sammanhang redovisa vilka åtgärder de lett fram till. Skulle resultatet av överläggningarna inte motsvara förväntningarna kan finnas anledning att återigen aktualisera frågan. Det måste betonas vikten av en skyndsam lösning inte minst mot bakgrund av de problem fukt- och mögelskadorna inneburit och fortfarande innebär för många som bor i hus där dessa skador finns. Resultatet av de pågående överläggningarna får utvisa om behov finns av ytterligare utredning och i så fall hur denna bör bedrivas.

Vad utskottet nu med anledning av motionerna 1984/85:2142 (c, s, m, fp, vpk) och 2148 (c) anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motion 653 (c) föreslås, som framgått ovan, att statsmakterna bör hjälpa de drabbade med någon form av lån eller bidrag. Enligt vad utskottet erfarit pågår inom bostadsstyrelsen en översyn av *tillägglångivningen*. Resultatet av denna bör avvaktas. Ett tillkännagivande enligt förslaget i motion 653 (c) bör därför inte nu göras.

I motion 784 (c) begärs att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om *radon i bostadshus*. Motionärerna hänvisar till de gränsvärden som diskuterades av radonutredningen. Enligt motionärerna har bland remissinstanserna cancerutredningen och statens strålskyddsinstitut ifrågasatt om inte lägre värden borde fastställas. Till detta har regeringen inte tagit ställning, och den osäkerhet som följt på detta har enligt motionärerna orsakat oro och lett till att de statliga tillägglånen på området har utnyttjats i begränsad omfattning. Det är angeläget att saneringen av bostäder med höga radonhalter kommer i gång utan dröjsmål.

Bostadsutskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av att minska radonutredningen i bebyggelsen. Utskottet noterar att radonutredningen uppskattade antalet hus, där radonhalter överstiger den av utredningen diskuterade risknivån 400 becquerel/m<sup>3</sup>, till 40 000. Några gränsvärden har inte rekommenderats av utredningen men enligt utredningens uppfattning bör hus som har en radonhalt överstigande det nämnda talet i första hand åtgärdas. Av byggforskningsrådets program framgår att det finns ett relativt gott underlag när det gäller byggnadstekniska lösningar för att minska radonhalten. Som utskottet har angett ovan pågår arbete med anledning av radonutredningens förslag i regeringskansliet. Arbetet beräknas leda fram till en redovisning under 1985. Motionärernas syfte kan därmed förväntas bli tillgodosett i inte ringa omfattning utan det begärda tillkännagivandet. Motion 784 (c) om *radon i bostadshus* avstyrks

därför av utskottet.

En översyn av lagstiftningen om *rumsluftens formaldehydinnehåll* begärs i motion 786 (s). Motionärerna pekar på att allergier och andra överkänslighetssjukdomar tenderar att öka. Konsumentverket har noterat ett ökat antal anmälningar rörande besvär från nyinköpta möbler. Symtomen liknar dem som rapporterats i samband med formaldehydavgivande spånskivor. I SBN finns visserligen gränsvärden för formaldehyd, men för möbler och annan lös inredning saknas sådana värden. I Danmark finns enligt motionärerna numera normer för formaldehyd i bl. a. inredningsmaterial, och i Västtyskland förbereds ett lagförslag. Detta anges ha fått till följd att svenska spånskivtillverkare säljer spånskivor med högre formaldehydhalt på den svenska marknaden än man exporterar.

Utskottet hyser naturligtvis ingen annan uppfattning än motionären om det angelägna i att överkänslighetsframkallande ämnen i minsta möjliga grad används i byggandet och i inredningsmaterial. Som framgått ovan bedöms problemkomplexet "sjuka byggnader" som ett högprioriterat forskningsområde av byggforskningsrådet, vilken bedömning utskottet inte har något skäl att ifrågasätta. Olika åtgärder är också under förberedande vad gäller bl. a. formaldehyd. Sålunda skall, som angetts ovan (s. 5) statens miljömedicinska laboratorium lämna förslag till normer angående formaldehyd i inomhusluften. Statens provningsanstalt utarbetar för närvarande en provningsmetod för mätningar av hur mycket formaldehyd från olika material som avges till luften. Enligt utskottets uppfattning skapas därmed ytterligare underlag för att bedöma vilka tillverkningsmetoder och halter som inte bör godtas. Utskottet finner också skäl att förutsätta – bl. a. på grund av det samarbete som inletts mellan planverket, socialstyrelsen och arbetarskyddsstyrelsen – att de nya rönen kommer att påverka normgivningen på området. Mot bakgrund av pågående forskningsarbete m. m. finns inte tillräcklig anledning att nu förorda att den i motion 876 (s) förordade översynen om *rumsluftens formaldehydinnehåll* görs.

Utskottet behandlar i detta betänkande också det i motion 909 (vpk) begärda tillägget eller förtydligandet i byggnadsstadgan om krav på ordentliga *förvaringsutrymmen för matvaror* i flerbostadshusen.

Utskottet hade att behandla ett motsvarande motionsyrkande under hösten 1984 (BoU 1984/85:4). Därvid redogjorde utskottet för gällande normer och rekommendationer. Med hänvisning bl. a. till vanskligheten att bedöma kostnadskonsekvenserna av de förordade utvidgade kraven avstyrkte utskottet motionen som avlogs av riksdagen. Några nya omständigheter har inte nu tillkommit som bör medföra att riksdagen bifaller vad som förordas i motion 909 (vpk).

## Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *åtgärder mot byggfusk* att riksdagen avslår motion 1984/85:2261,
2. beträffande *orsakerna till mögel- och fuktskador* att riksdagen avslår motion 1984/85:549 yrkandena 1 och 2,
3. beträffande *insatser för dem som drabbats av mögel- och fuktskador* att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:2142 och 2148 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,
4. beträffande *tillägglångivningen* att riksdagen avslår motion 1984/85:653,
5. beträffande *radon i bostadshus* att riksdagen avslår motion 1984/85:784,
6. beträffande *rumsluftens formaldehydinnehåll* att riksdagen avslår motion 1984/85:786,
7. beträffande *förvaringsutrymmen för matvaror* att riksdagen avslår motion 1984/85:909.

Stockholm den 25 april 1985

På bostadsutskottets vägnar

KJELL A. MATTSSON

*Närvarande:* Kjell A. Mattsson (c), Oskar Lindkvist (s), Rolf Dahlberg (m), Thure Jadestig (s), Magnus Persson (s), Ivar Nordberg (s), Bertil Danielsson (m), Margareta Gard (m), Tore Claeson (vpk), Margareta Palmqvist (s), Erik Olsson (m), Rune Evensson (s), Agne Hansson (c), Nils Nordh (s) och Olle Grahn (fp).

## Reservation

### Förvaringsutrymmen för matvaror

Tore Claeson (vpk) anser att

*dels* den del av utskottets betänkande på s. 11 som börjar "Utskottet hade" och slutar "motion 909 (vpk)" bort lyda:

Ett mycket starkt uttalat önskemål hos många hyresgäster är att få tillgång till lämpliga och lättillgängliga förvaringsutrymmen för matvaror som är förskrymmande att förvara i kyl- eller frysskåp. Det gäller rotfrukter av olika slag samt sylt, saft och frukt. Särskilt accentuerat är detta önskemål hos de allt fler hyresgäster som har möjlighet att själva odla eller samla produkter av detta slag. Även andra hyresgäster har ett starkt intresse av att t. ex. kunna

köpa stora förpackningar och sedan kunna lagra varorna. De nuvarande föreskrifterna i byggnadsstadgan och byggnormen är inte tillräckliga. Inte heller kan man förvänta att förslaget om en ny plan- och bygglag eller de byggnormer som är under utarbetande i anslutning till förslaget kommer att tillgodose berättigade krav på bättre förvaringsutrymmen. Nuvarande och kommande bestämmelser bör vidareutvecklas med sikte på att ordentliga kallutrymmen i form av källar-, vinds- eller skafferiutrymmen skall finnas i nybyggda flerbostadshus och successivt tillkomma i samband med ombyggnad av sådana hus. Detta bör riksdagen med bifall till motion 909 (vpk) ge regeringen till känna.

*dels* utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande *förvaringsutrymmen för matvaror* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:909 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

### Särskilt yttrande

Tore Claeson (vpk) anför:

Den översyn som kommer att ägnas byggnormen med anledning av plan- och bygglagen måste ha som ett viktigt syfte att utforma ett normsystem som ger så litet utrymme som möjligt i byggandet för fusk med konstruktioner och annat utförande. De erfarenheter som gjorts under senare år i fråga om att bygga hus som är rimligt säkra mot mögel- och fuktangrepp måste tas till vara. Strävan att bygga snabbt på bekostnad av säkerheten måste motverkas. Det är en bostadspolitisk angelägenhet av stor vikt att inte vinstintresset ges möjlighet att ta överhand över kraven på god kvalitet i bostadsbeståndet.

